

Prof. dr. sc. Milan Matijević¹

Učiteljski fakultet u Zagrebu

Sveučilište u Zagrebu

Hrvatska

UDK: 371.95

ISBN 978-86-7372-148-4, 17 (2012), p.583-592

Originalan naučni rad

DAROVITI U POLITIČKOM PLURALIZMU I NOVOM MULTIMEDIJSKOM OKRUŽENJU

Rezime: Autor se u ovom radu bavi darovitim osobama, bez obzira na dob (djeca, mladi, odrasli) i područje u kojem se prepoznaje darovitost. Darovitost se promatra kao sveukupnost osobina ličnosti koje omogućuju dosljedno postizanje iznadprosječnih rezultata u jednoj ili više aktivnosti kojima se neka osoba bavi. Najnovije spoznaje o višestrukim inteligencijama omogućuju i znanstveno primjerenija objašnjenja fenomena darovitosti i djelotvornije organiziranje odgojno-obrazovnog procesa te cjeloživotnog učenja i razvoja, primjerenog darovitim osobama.

Za cjelovito funkcioniranje darovitih osoba važna je sloboda djelovanja. Sloboda je imanentno svojstvo čovjekova življenja i šansa za vlastito cjeloživotno samoodređenje i samopotvrđivanje. Demokratski sustavi političkog pluralizma su za takve osobe pogodnije okruženje od, u historiji zabilježenih, totalitarnih političkih sustava. Osim postmodernog političkog pluralizma velik pomak u osiguranju poticajne okoline za razvoj i djelovanje darovitih pojedinaca donosi i novo medijsko okruženje (prije svega Internet, satelitska televizija, mobilni telefoni te svi vidovi mrežnog komuniciranja koje nabrojani mediji omogućuju). Poznato je da darovite osobe teško podnose bilo koji vid ograničenja. Dostupnost informacija i neograničene mogućnosti komuniciranja sa sličnim osobama u cijelom svijetu olakšavaju razvoj i funkcioniranje darovitih pojedinaca, bez obzira u kojem području se darovitost ispoljava.

Jedino holistički pristup razmatranju fenomena darovitosti omogućuje znanstveno cjelovito objašnjenje toga fenomena te pedagoški djelotvorno poticanje razvoja darovitih pojedinaca.

Većina darovitih pojedinaca teško podnosi svako nametanje sustava moralnih vrijednosti te se, kada je u pitanju bilo kakvo sustavno poticanje razvoja i djelovanja darovitih pojedinaca, smatra mnogo prihvatljivijom ponuda pluralizma vrijednosti i omogućavanje slobodnog izbora sustava vrijednosti i svjetonazora. Samo oslobođene bilo kakvog pritiska i nametanja, darovite osobe će moći optimalno ostvariti svoje mogućnosti i stalno potvrđivati svoju darovitost.

Ključne riječi: daroviti, sloboda, politički pluralizam, medijsko okruženje, pluralizam vrijednosti, višestruka inteligencija.

¹ milan.matijevic@ufzg.hr

Uvod

Teško je pronaći znanstvene i stručne tekstove koji su pokušali problematizirati povezanost (odnos) pojmova i fenomena *darovitost, politički pluralizam, osnovne ljudske vrijednosti i novi mediji*. Možda je ovo prvi, ili jedan od prvih pokušaja, pa zato niti ambicije autora nisu velike. Tek da se skrene pozornost na potrebu proučavanja veze tih fenomena i pojmova i da se usmjeri znanstvene znatiželjnike na potrebu proučavanja povezanosti tih fenomena i pojmova.

Evo nekih uvodnih pitanja koji potiču na razmišljanje stručnih i znanstvenih znatiželjnika:

Razlikuju li se daroviti pojedinci prema sustavu vrijednosti koje obilježavaju njihov život od običnih pojedinaca?

Razlikuju li se daroviti pojedinci u načinu učenja socijalnih vještina i stjecanja osnovnih ljudskih vrijednosti od ostalih (prosječnih) pojedinaca?

Koje su mogućnosti učitelja i pedagoga za utjecanje na usvajanje osnovnih ljudskih vrijednosti kod darovitih pojedinaca? Itd.

Poznato je da se daroviti pojedinci u velikim masama prosječnih pojedinaca lako prepoznaju i po odbijanju svih vidova konfekcije, uniformnosti, tradicije, krutosti (Galbraith, 2007; George, 2005; Vodopija, 2009). Oni uvijek, prije ostalih, postavljaju pitanja o smislu i besmislu nekih ustaljenih oblika življenja, političkih šablona i ustaljenih ljudskih vrijednosti. Npr. oni će se veoma brzo i lako suprotstaviti i svojim učiteljima i roditeljima te najvećim političkim autoritetima ako im se nameću bilo kakve vrijednosti i životni pravci. Proučavajući životopise brojnih poznatih i kreativnih pojedinaca, nalazimo tako primjere sukoba s roditeljima i učiteljima, već tijekom odrastanja. Roditelji su, npr. željeli Mariju Montessori upisati u školu za učiteljice, a ona se upisala u tehničku školu. Nakon toga, na čuđenje okoline i svojih roditelja, ona upisuje studij medicine. Roditelji Nikole Tesle inzistirali da postane svećenik, ali je on otišao u smjeru tehničkih znanosti. Slične životne anegdote prate većinu svjetski poznatih i priznatih stvaralaca, izumitelja, umjetnika itd.

Darovite pojedince obilježava cjeloživotno traženje vlastita identiteta. Svaki čitatelj ovoga teksta može među poznatim darovitim i genijalnim pojedincima prepoznati konvertite, koji su u političkim uvjerenjima prolazili faze od ultra lijeve političke opcije do ultra desne, od krajnje tolerancije do krajnje netolerancije, od

prijelaza iz jake vjerničke orijentacije u ateiste ili od ateista do velikih vjernika. Takvih je mnogo na ovim prostorima, napose nakon sloma socijalističko-komunističkog političkog sustava i s njim povezana sustava temeljnih ljudskih vrijednosti.

U literaturi se mogu pronaći različite liste osnovnih ljudskih vrijednosti. Mnoge se vrijednosti kod većine ponavljaju. Tako, za razmatranje problematike naznačene u naslovu ovog rada oslanjamo se na ovu listu: sloboda, jednakost, tolerancija, istina, ljubav, mir, nenasilno rješavanje sukoba (vidjeti: Krmpotić, 2004; Sanna, 2008). Cjelokupni život velikog broja genijalnih pojedinaca te darovitih i kreativnih stvaralaca prate prethodno nabrojane osnovne ljudske vrijednosti. Oni će, vjerojatno prije od ostalog dijela ljudske populacije reagirati i na nedovoljno uvažavanje tih vrijednosti. Ali, to ne mora biti uvijek pravilo! Nažalost, u ljudskoj historiji su zabilježeni brojni primjeri neuvažavanja tih vrijednosti od strane darovitih pojedinaca (književnika, umjetnika, znanstvenika, sportaša...). A i mnoge zločine nad čovječanstvom su počinili izuzetno školovani, inteligentni i sposobni pojedinci (From, 1980).

Darovitost i višestruke inteligencije

Gardnerova teorija višestrukih inteligencija (Gardner, 1999; Armstrong, 2006) dokazuje i znanstveno objašnjava da ljudi posjeduju mnogo raznih tipova inteligencije. Svaki pojedinac ima određenu razinu među različitim inteligencijama, a u nekima od njih može dostići izuzetno visoku i prepoznatljivu razinu prema kojoj ga možemo svrstati u kategorije darovitih ili talentiranih. Kod darovitih vrijede sve spoznaje o mogućnostima i granicama odgoja, koje su rezultat stoljetnih naučnih proučavanja na raznim populacijama i uzorcima ispitanika koju je životom razvio. Mnogi svoju iznadprosječnost pokazuju u više različitih inteligencija. Najveći dio spoznaja o posebnostima rada ili suradnje s darovitima dobivene su proučavanjem slučajeva (case study; vidi: Kroflič, 2003), pa se i ovdje možemo poslužiti tom metodom (Vidi Priog!).

Prilog

Michelangelo Buonarroti: kipar, slikar, arhitekt i pjesnik. Vrste inteligencije koje mu omogućuju iznadprosječne rezultate u različitim područjima života: vizualno – prostorna, verbalno-lingvistička, logičko-matematička, interpersonalna i intrapersonalna.

Leonardo da Vinci: slikar, arhitekt, izumitelj, glazbenik, kipar, mislilac, matematičar i inženjer. Vrste inteligencije koje mu omogućuju

iznadprosječne rezultate u različitim područjima života: vizualno – prostorna, verbalno-lingvistička, logičko-matematička, muzičko-ritmička, interpersonalna i intrapersonalna

René Descartes: filozof, fizičar, matematičar. Inteligencije koje su mu takvu iznadprosječnost i darovitost omogućile: vizualno-prostorna, verbalno-lingvistička, logičko-matematička, egzistencijalna.

Nikola Tesla: naučnik, inovator. Inteligencije koje su mu omogućile svjetsku slavu i prepoznatljivost: logičko-matematička, verbalno-lingvistička, vizualno-prostorna, naturalistička (obožavao ptice!) te egzistencijalna (učio napamet Volteirova djela!)

Sathia Sai Baba: indijski guru (više miliona sljedbenika!), religijska figura, učitelj, pjesnik, pjevač i pisac. Inteligencije koje su mu omogućile iznadprosječna postignuća u raznim životnim područjima: verbalno-lingvistička, logičko-matematička, muzičko-ritmička, interpersonalna i intrapersonalna te egzistencijalna.

Ruder Bošković: matematičar, astronom, geodet, fizičar, filozof, teolog. Inteligencije koje su mu takvu iznadprosječnost i darovitost omogućile: vizualno-prostorna, verbalno-lingvistička, logičko-matematička, egzistencijalna, interpersonalna i intrapersonalna.

Ivo Josipović: naučnik (pravne nauke), umjetnik (muzika), političar. Vrste inteligencije koje mu omogućuju iznadprosječne rezultate u različitim područjima života: verbalno-lingvistička, muzičko-ritmička, interpersonalna, intrapersonalna te egzistencijalna.

Alphonse Gabriel Capone: američki kriminalac i mafijaš, vođa više različitih skupina kriminalaca, od kojih su neke brojale i po 1000 članova, godinama zadavao velike brige američkoj policiji i finansijskim službama. Bavio se trgovinom alkohola i na tom poslu zarađivao ogroman novac, ali bez plaćanja poreza državi. Vrste inteligencija koje su mu omogućavale isticanje u odnosu na druge: verbalno-lingvistička, tjelesno-kinestetička, interpersonalna, logičko-matematička.

Napomena: Kao i Al Capone, i brojni su drugi natprosječno inteligentni i daroviti pojedinci dostigli svjetsku slavu i prepoznatost ali, zbog prevladavanja negativnog sistema vrijednosti koji su stekli neformalnim i informalnim učenjem, u životu su počinili velike zločine nad ljudima (npr. Hitler, Musolini, Staljin te brojni njihovi izuzetno inteligentni suradnici; vidi: From, 1980).

Moć i granice odgoja (darovitih)

Kod većine svjetski poznatih i priznatih genijalaca i darovitih pojedinaca uočljivo je da ih je netko dosta rano prepoznao kao posebne, darovite pojedince, te da im je osigurao neki vid pomoći i poticaja, najčešće slanjem na daljnje školovanje ili slanjem kod nekih poznatih pojedinaca koji su im pomagali kao privatni učitelji ili mentori (vidi: Sikošek, 2003). Tako npr. biografi

bilježe da je Leonardo da Vinci rano prepoznat kao darovit i svestran pojedinac pa se obitelj preselila u Firencu, najvažniji intelektualni i umjetnički centar Italije, gdje je Leonardo učio kod najboljih učitelja. Michelangelo je imao sreću da mu je osiromašena obitelj osigurala šegrtovanje u umjetničkim radionicama poznatih slikara.

U svim udžbenicima pedagogije zapisano je da na rast i razvoj pojedinca utječu urođeni, naslijeđeni i okolinski čimbenici te individualnost pojedinca. Odgoj ima individualnu i socijalnu dimenziju. U okolinske čimbenike spada i organizirano sustavno i namjerno odgojno utjecanje i poticanje razvoja pojedinca, ali i na sve drugo što se događa ili nalazi u sredini u kojoj neki pojedinac odrasta. Između brojnih pokušaja određenja odgoja ovdje podsjećamo na sljedeće: „Odgoj je međuljudski odnos u kojem se ostvaruju uvjeti za razvoj ljudske jedinice. To je odnos između roditelja i djece, djece i druge djece, odgajatelja i odgajnika, učitelja i učenika. Taj odnos nije nikad jednostran, on uvijek mijenja i odgajnika, ali i odgajatelja. Taj je odnos u funkciji poticanja rasta i razvoja ličnosti, a ako nije onda se ne može zvati odgojem“ (Bognar, 2001, str. 41). No davno su stručnjaci za pitanja odgoja i obrazovanja shvatili da biti školovan ili biti genijalan u nekom području ne garantira istodobno da se radi o poštenoj, tolerantnoj, miroljubivoj osobi (Benito Mussolini je bio učitelj i pisac, Paul Goebbels ima doktorat iz književnosti, a liječnik Jozef Mengele se hvalio da je uništio pet miliona židova!).²

Daroviti pojedinci su, prema proučavanju brojnih slučajeva, uvijek iskazivali neke posebnosti u odnosu na učenje ili prema svojim učiteljima. Bilo bi zanimljivo na nekoj studiji slučajeva analizirati odnos individualne i socijalne dimenzije odgoja? Smatra se da učitelji svojim radom trebaju sebe učiniti nepotrebnim. Kod darovitih to se obično događa mnogo prije od ostalih pojedinaca.

Svojom upornošću daroviti su u stanju prevladati brojne teškoće na koje nailaze tijekom svoga školovanja i odrastanja. Tako je Nikola Tesla svojom genijalnošću i darovitošću nadmašio sve slabosti stare škole sredinom 19. stoljeća, ali koja mu je uz sve

² U ratnim sukobima na području bivše Jugoslavije na svim zaraćenim stranama može se ukazivati na neprimjereno ponašanje i zagovaranje neprihvatljivih ljudskih vrijednosti, od strane izuzetno obrazovanih i u raznim područjima darovitih pojedinaca, zbog čega su mnogi pojedinci stradali, ali zbog historijske distance te neslaganja u gledanjima na te primjere i tu problematiku ovdje ćemo to ostaviti kao otvoreno pitanje.

slabosti, omogućila rano učenje jednog europskog jezika s kojim se kasnije mogao otisnuti u svijet na daljnje školovanje i samopotvrđivanje.

Svjedoci smo školovanja i odrastanja prvih pripadnika digitalne ili tzv. z-generacije, koja ima izuzetno poticajno socijalno i medijsko okruženje. Za sada nam ostaje tek pretpostavljati neke okolnosti i ishode njihova odrastanja. U svakom slučaju, pruža im se mnogo veća šansa i mnogo lakši razvoj od brojnih genija u proteklom vremenu. Ostaje nam predviđati i pratiti odrastanje prepoznatih darovitih pojedinaca u toj novoj socijalnom i multimedijском okruženju. Učitelji imaju mnogo veće mogućnosti za individualiziranje i mentorsko pomaganje njihova razvoja i odrastanja (Sikošek, 2003). Kakve će utjecaje imati novo multimedijско okruženje na širenje i uvažavanje osnovnih ljudskih vrijednosti od strane darovitih i ostalih pojedinaca, ostaje nam tek nagađati ili predviđati na temelju otkrivenih znanstvenih činjenica i objašnjenja objektivnih zakonitosti (vidjeti: George, 2005; Papotnik, 2003; Winner, 2005).

Svi pokušaji da država oblikuje, formira ili oblikuje pojedince po mjeri nekog zamišljenog ideala u praksi su završavali gušenjem individualnih posebnosti ili su vodili do neautentičnih serijskih ličnosti (Bognar, 2001, str. 42). Brojni su se pojedinci, ipak, uspijevali oduprijeti takvim pokušajima (čak i rizikom vlastitog života!) i ostvariti vlastitu samoaktualizaciju na nekom drugom sistemu vrijednosti (eklatantni primjeri Ahmed Salman Ruždi ili Aleksandar Solženjicim).

Novo medijsko okruženje i daroviti pojedinci

Mnogi pedagozi su zagovarali potrebu osiguravanja poticajne sredine (npr. Maria Montessori) za djelotvorno odgojno utjecanje na djecu i mlade. Ta ideja odnosi se, naravno, i na darovite pojedince.

Sva djeca, mladi i odrasli žive i odrastaju danas u medijskom okruženju koje se bitno razlikuje od onoga u kojem su odrastali pojedinci opisani u našem Prilogu. Koliko bi lakše zadovoljili svoje razvojne potrebe i svoju intelektualnu znatiželju prikazani slučajevi da su oko sebe ili uz sebe imali internet, satelitsku televiziju, *face book*, *twitter*, moćne mobilne telefone novije generacije i sl.? A opet, ne treba zaboraviti da su svi ti mediji otkriveni ili razvijeni zahvaljujući pronalascima umova kakvi su bili Leonardo, Descartes, Ruđer Bošković, Nikola Tesla i

brojni drugi daroviti pojedinci (npr. bežični prijenos energije ili informacija na velike udaljenosti). Lako je zamisliti kako je bilo teško doći do znanstvenih informacije prije stotinu, pedeset ili trideset godina, a kakvo je zadovoljstvo danas biti znanstvenik kada su ti sve svjetske baze podataka i brojni časopisi dostupni u stanu? Naravno, sve to mogu koristiti i mladi talenti iz bilo kojeg znanstvenog ili umjetničkog područja.

Afirmirani hrvatski slikar Marijan Jakubin sa sjetom se prisjeća svojih prvih izložbi i iščekivanja hoće li neke novine ili drugi medij objaviti neku informaciju o izložbi ili komentar radova. Trebale su proći godine da se u javnosti sazna što i kako netko kao umjetnik radi i stvara. Danas svaki daroviti umjetnik, znanstvenik, izumitelj može imati vlastitu web stranicu i na njoj svakodnevno svjetskoj javnosti stavljati na uvid svoja dostignuća odnosno rezultate svog stvaralaštva. Koliko će te medijske mogućnosti djelovati poticajno na stvaralaštvo današnjih darovitih umjetnika, znanstvenika, filozofa?

Čuveni i daroviti fizičar Stephen Hawking bi bez novih medija ostao izgubljen u prostoru i vremenu, bez ikakvih šansi da svojoj okolini i svijetu pokaže svoje genijalne osobine, razmišljanja, teorije, ideje...

Procjenjuje se da su novi mediji (prije svega internet i satelitska televizija) znatno utjecali na revolucionarna događanja u arapskom svijetu. U Hrvatskoj se govori o svojevrsnoj *face book* revoluciji koja je na ulice izvela tisuće građana na prosvjede protiv hrvatske Vlade i državne politike (2011. godina). U tom svijetu umreženih pojedinaca našli su se brojni umjetnici, političari, znanstvenici i obični građani.

Imajući u vidu spoznaje o stilu života i komuniciranja darovitih pojedinaca možemo zamisliti koliko će to novo medijsko okruženje poticajno djelovati na njihovu stalnu težnju prema slobodi, zadovoljavanju njihovih natprosječnih socijalnih kontakata, njihova smisla za duhovitost, njihove znatiželje i težnje da se zadovolje bogati i raznoliki interesi, prema čemu ih i lako prepoznavamo u skupinama prosječnih pojedinaca kojima su okruženi. Vjerojatno će ta sloboda i bogate komunikacijske mogućnosti znatno ubrzati i u činiti djelotvornijim brojne inicijative koje u svijet šalju znanstvenici, umjetnici i drugi daroviti pojedinci, upozoravajući na nepravde koje svojem ili tuđem narodu čine pojedinci na istaknutim političkim mjestima i ulogama (npr. vođe totalitarnih političkih sustava).

Ukratko: zahvaljujući spomenutim komunikacijskim medijima svi daroviti pojedinci mogu danas mnogo lakše i brže zadovoljiti svoje razvojne potrebe i znatiželju, te na taj način olakšati svoj razvoj i povećati efikasnost svog stvaralačkog uma. Teško je predvidjeti, ali može se i o tom razmišljati, kakve će utjecaje na razvoj sustava vrijednosti kod darovitih pojedinaca učiniti novi mediji (napose u svezi razvoja i jačanja ljubavi, slobode, tolerancije, nenasilnog rješavanja sukoba kao osnovnih ljudskih vrijednosti).

Zaključak

U prethodnom tekstu razmatrana su neka pitanja koja se odnose na odgoj, razvoj i stvaranje darovitih pojedinaca u suvremenom društvu. Pošli smo od pretpostavke da je za stvaralačko djelovanje darovitih pojedinaca neophodno osigurati slobodu, a za to je kao politički okvir najpogodniji demokratski politički pluralizam te sustav vrijednost koji se njeguje u takvom političkom okruženju. Za razvoj i stvaralačko djelovanje darovitih pojedinaca važno je osigurati poticajnu socijalnu okolinu i poticajno medijsko okruženje. Novo multimedijско okruženje, prije svega internet i sve ono što se uz tu svjetsku mrežu može povezati te suvremeni mobilni telefoni s komunikacijskim mogućnostima koje donose, predstavljaju velik pomak u nastojanjima da se svima, pa i darovitima, stvore optimalni uvjeti za stvaralačko djelovanje uz uvažavanje osnovnih ljudskih vrijednosti. Takvo poticajno socijalno i multimedijско okruženje će vjerojatno pomoći da i neki koji bi u nepovoljnijim uvjetima odustali ili bili prepušteni velikim odricanjima, lakše uspiju u nastojanju da optimalno potvrde svoje stvaralačke mogućnosti.

Daroviti imaju iste razvojne potrebe kao i cjelokupna svjetska populacija, samo su oni posebni u pogledu odnosa prema okolini i osnovnim ljudskim vrijednostima. Oni također, kao i cjelokupna ljudska populacija, teže zadovoljenju osnovnih životnih i razvojnih potreba (Maslow), a posebno prema najvišoj od tih potreba – samoostvarenju. Takvi pojedinci su osjetljiviji od ostalih prema smetnjama koje prate zadovoljavanje tih razvojnih i životnih potreba, te prema odstupanjima od osnovnih ljudskih vrijednosti. Oni pokazuju veću toleranciju na različitosti koje prate život u različitim socijalnim i ekonomskim sredinama.

Za razumijevanje razvojnih posebnosti i teškoća koje prate razvoj i životno funkcioniranje darovitih pojedinaca od pomoći

moгу biti razne teorije o razvoju ličnosti, između kojih posebno u radu podsjećamo na teoriju o višestrukim inteligencijama. Teško je dokazati da daroviti trebaju neku posebnu metodiku odgoja, osim one koju stručnjaci mogu ponuditi ili preporučiti za sve pripadnike ljudske zajednice na ovom stupnju civilizacijske razvijenosti (vidjeti: Bognar, 2001) te uvažavanja onih principa i pravila koji se u literaturi preporučuju za pomaganje razvoja darovitih (npr. Galbraith, 2007; George, 2005; Vlahović-Štetić, 2005; Winner, 2005).

Literatura:

- Armstrong, T. (2006), Višestruke inteligencije u razredu. Zagreb: Educa.
- Bognar, L. (2001), Metodika odgoja. Osijek: Pedagoški fakultet.
- From, E. (1980), Anatomija ljudske destruktivnosti. Zagreb: Naprijed.
- Galbraith, J. (2007), Kako prepoznati darovito dijete. Zagreb: Veble commerce.
- Gardner, H. (1999), Inteligencija: različita gledišta. Jastrebarsko: Naklada slap.
- George, D. (2005), *Obrazovanje darovitih: kako identificirati i obrazovati darovite i talentirane učenike*, Educa, Zagreb.
- Krmpotić, V. (2004), Vrline nenasilnosti (peti od pet svezaka posvećenih ljudskim vrijednostima, a po programu Sathia Sai duhovnoga odgoja i obrazovanja – ljudske vrijednosti i duhovni odgoj). Zagreb: Provil International.
- Kroflič, B. (2003), Študija primera kot metoda preučevanja vprašanj nadarjenosti in usposabljanja za delo z nadarjenim. U: Nadarjeni – izkoriščen ali prezret potencial (Ur. M. Blažič). Novo Mesto: Slovensko združenje za nadarjene i Visokošolsko središče. str. 282-293.
- Papotnik, A. (2003), Kotiček za tehniko in tehnologijo v funkciji identifikacije in razvijanja nadarjenosti predšolskega otroka. In: Nadarjeni med teorijo in prakso (Ur. M. Blažič). Novo Mesto: Slovensko združenje za nadarjene 230-238.
- Sanna, I. (2008), Na strani čovjeka: Crkva i ljudske vrijednosti. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Sikošek, D. (2003), Cilji in metode mentorskega dela z nadarjeni. U: Nadarjeni med teorijo in prakso (Ur. M. Blažič). Novo Mesto: Slovensko združenje za nadarjene, str. 393-399
- Vlahović-Štetić, V. (2005), *Daroviti učenici: teorijski pristup i primjena u školi*, IDIZ, Zagreb

- Vodopija, Š. (2009), Kako otkriti i potaknuti darovitost. Zadar: Naklada Žagar.
- Winner, E. (2005), Darovita djeca: mitovi i stvarnost. Lekenik: Ostvarenje.

Prof. PhD Milan Matijević

Faculty of Teacher Education, University of Zagreb

milan.matijevic@ufzg.hr

GIFTED IN POLITICAL PLURALISM AND NEW MULTIMEDIA ENVIRONMENT

Summary: In this paper the author deals with the topic of the gifted, not considering their age (children, youth, and adults), nor the area in which the giftedness is recognized. Being gifted is seen as personal a character trait that enable an individual to demonstrate outstanding levels of aptitude in one or more activities. The latest knowledge on multiple intelligences allows for the scientifically appropriate explanation of the phenomena and the more efficient organization of the educational process and lifelong learning that is adequate for the gifted.

Freedom to act is important for a complete functioning of the gifted. Freedom is an imminent characteristic of one's life and a chance for personal lifelong self-determination and self-affirmation. The democratic systems of political pluralism provide a better environment for these people than the historically known totalitarian systems. Besides the postmodern political pluralism, a big change in ensuring stimulating environments has been brought to us by the new media environment (first of all the Internet, satellite TV mobile phones and all forms of web communication allowed by these media). It is well known that the gifted have trouble dealing with any limitations. Access to information and the unlimited possibilities of communication with similar individuals around the world make the development and functioning of the gifted much easier, no matter the area of giftedness.

Only the holistic approach to thinking of the phenomena of the gifted provides a complete explanation of the phenomena as well as the pedagogically successful stimulating development of the gifted individuals. Most gifted individuals do not tolerate the imposition of any systems of moral values. Therefore, when dealing with a systematic reinforcement of the development and acting of the gifted individuals, it is considered to be much more acceptable to offer the pluralism of values and allow for a free choice of the system of values and worldviews. Only when free from any pressure and imposture, the gifted individuals can develop optimally and confirm their gifts.

Key words: gifted, freedom, political pluralism, multimedia environment, value pluralism, multiple intelligences